

25è Aniversari Carta de la Pau

Conferència Begoña Román

Vaig a exposar fonamentalment tres idees. La primera és explicar una mica el títol de la importància de la cultura i l'acció social per la pau, idea que és evident. Potser la diferència està en el segle XXI; el fet que sigui una altra circumstància, que sigui el segle XXI, obliga a canviar la reflexió sobre la importància de la cultura i l'acció social?

La segona idea és que si alguna cosa crec que caracteritza aquesta Fundació de Carta de la Pau dirigida a la ONU, és que li hem donat moltíssima importància a la formació, a l'estudi i a la divulgació de pensament crític sobre la cultura de la pau. Es a dir, no ens hem limitat a l'activitat ni a l'activisme, sinó que s'ha invertit moltíssim en el diàleg i en el reflexionar, pensar plegats. I per tant, l'acció social l'hem pensada sempre, ha estat una acció social pensada i pensant. Però tenim alguns reptes que vindran segurament de la mà de l'avaluació de la nostra intervenció i reflexió.

I una tercera idea es la necessitat de continuar pensant la pau, sempre, perquè es cap a la pau. Mai s'arriba del tot a una sensació de tranquil·litat absoluta, això seria la pau dels cementiris, deia Immanuel Kant. Sempre hi ha conflictes. La vida és lluita, la vida és conflicte, i per tant, no arriba mai un moment en que diem, ja podem descansar. A més la violència juga a amagar-se, i cal ser el suficient astut per no negar i veure les noves figures de la violència que apareixen precisament al segle XXI.

Començo per la primera idea. Efectivament, ningú posaria en dubte la importància de la cultura i l'acció social per la pau, ni que la Fundació es dediqués a insistir en la cultura de la pau i en fer acció social per difondre aquesta cultura.

Fundació Carta de la Pau dirigida a l'ONU

Av. Vallvidrera nº 20 - 08017 Barcelona - Tel. (+34) 682 37 64 12 - NIF G-62816889
Catalunya núm.1656 - www.cartadelapu.org - secretaria@cartadelapu.org

El
és

diferent almenys al segle XXI son alguns trets que ara m'agradaria subratllar. El primer d'aquests trets es que tenim evidències, es a dir, proves empíriques, científiques, del món de la psicologia i de la sociologia, que demostren quant de mal fem a una societat quan fem mal a un dels seus individus. Quan parlem, i hem parlat molt a la Fundació, de pacificar entorns, ens referim precisament a que no es tractava d'una acció social merament individual, sinó que calia generar una cultura.

Hi ha la dita aquella africana que per educar una persona, cal una tribu. En la mateixa línia diria que per pacificar entorns cal una cultura, canviar el terreny, anar a les arrels, fer agricultura, és a dir, començar per les bases: començar per la infància i la joventut. Per això, al llarg del temps, ens dediquem molt a la Fundació, als estudis, per a formar als professionals, per intervenir pacificant entorns. Però també ens hem dedicat, sobre tot com veureu després en el Projecte Vitamina, a treballar a les arrels d'una societat, i per tant, a les persones que troben ferides les seves igualtats d'oportunitats, perquè no estan en una condició precisament de pau i de justícia.

Les evidències ens demostren que quan no es reconeix a una persona, quan una societat deixa de conèixer una persona, està semblant desequilibris, injustícies, i per tant, ressentiments. Tenim evidències de la psicologia i de la sociologia. Ja no ens podem excusar en, perdona perquè no sabíem el que ens fèiem, perdona perquè no sabíem el que us fèiem, perdona perquè no sabíem el que fèiem. Ho sabem.

Segona novetat. Estem en una era global. La nostra acció social no podia quedar-se al nostre barri o al nostre xiringuito particular. Estem en un entorn global, la justícia a la que hem de contribuir és la justícia global. No quedar-nos només amb una reflexió sobre quines son les problemàtiques que en aquest barri tenen aquestes persones per arribar a la igualtat d'oportunitats. Havíem d'internacionalitzar la causa, i per això

Fundació Carta de la Pau dirigida a l'ONU

Av. Vallvidrera nº 20 - 08017 Barcelona – Tel. (+34) 682 37 64 12 – NIF G-62816889
Catalunya núm.1656 – www.cartadelapu.org – secretaria@cartadelapu.org

els congressos internacionals. Havíem de sortir del barri i anar-hi més enllà també de l'estat i anar a les estructures més globals, fent transferència de coneixement i compartir bones pràctiques.

I la tercera novetat es que aquesta acció social, ho vam aprendre molt a finals del segle XX i començaments del XXI, no podia ser ni maternalista ni paternalista. Es tractava de transformar els entorns pacificant-los, però sense humiliar i sense donar més que recursos econòmics. No es tractava d'una mera solidaritat de butxaca. No es tractava d'una quota econòmica mensual, sense que els qui podem donar aquesta quota econòmica, canviéssim absolutament res de la nostra cultura, de les nostres estructures i de la nostra manera de pensar.

Era una acció social que havia de transformar al què donava; establia relacions de col·laboració, de cooperació, per no augmentar la asimetria entre el jo que dona i el tu que reps, enteníem que això podia generar humiliació i sobre tot cronificació.

Precisament perquè hi ha aquestes novetats, tenim evidències de que la violència, fonamentalment les pateixen les persones que menys han contribuït a la violència, les generacions joves, les que hereten el ressentiment, les que hereten els conflictes.

Tenim evidències que calia pacificar, no només aquella persona i les seves relacions, sinó -insistim- la cultura, és a dir l'entorn, de manera eficient. Això requeria temps, molt de temps, en una societat accelerada que té la dèria per l'eficientitis i per les presses. Calia anar-hi, i quedar-se el temps que calgués, donant temps i presència.

La cultura precisament requereix estudi. No bastava la bona voluntat, no bastava la bona quota mensual, i no bastava un activisme de fer per fer. Calia pensar-lo. Calia pensar l'acció social i calia pensar els programes i avaluar-los.

això ens hem dedicat a criticar que la cultura de la pau no és una mera qüestió de bona voluntat. Cal coneixement i lideratge comunitari. No només d'algú que té una molt bona idea i se'n va allà a ajudar a la gent; sinó que calia crear participació, apoderament, estabilitat, vincles, cooperació i col·laboració.

L'objectiu rau en apoderar, generar autonomia, perquè si ho fem bé, se pacifica l'entorn i nosaltres ens podem retirar. La bona acció social ha d'arribar a ser, en el millor sentit de la paraula, suïcida; es a dir, si ho fem bé, en podem prescindir perquè hem creat el cultiu d'autonomia que anàvem buscant, sense generant noves formes de dependència o noves formes asimètries d'humiliació.

En aquesta relació cooperativa i col·laboradora ens transformàvem també a nosaltres mateixos. No anem allà a portar quelcom que ens sobra, sinó que acceptàvem també l'acollida que ens donaven, la qual cosa es transforma a nosaltres també.

Hem après que la cultura de la pau i l'acció social necessitava de legitimitat i d'eficiència. Per a la legitimitat hem estudiat les millors maneres i possibilitats d'intervenir sense humiliar, fent-los participar, fent-los protagonistes del seu procés, que això es el lideratge comunicatiu i comunitari.

Per a l'eficiència tenim un repte, hem de ser capaços d'avaluar la nostra acció social. Hem de ser capaços de veure com van fructificant les nostres llavors, la nostra agricultura. Hem de mesurar l'impacte social de la nostra acció social. I això es just seguit el que veurem després, quan escoltem les veus dels que han estat els veritables protagonistes, en aquest cas, del Projecte Vita-Mina.

Hem de ser capaços d'adonar-nos que la violència forma part d'un ésser humà que és finit, i que fins i tot amb bona voluntat i bona intenció, pot

arribar a humiliar o a fer mal.

La pau es un ideal regulatiu, això ho va dir Emmanuel Kant, ja fa quasi 3 segles. Un ideal regulatiu vol dir 2 coses. Primera i fonamental, que no s'assoleix mai. Perquè l'humà es un individu complex, que ha de viure en un entorn que sol ser de recursos finits, no necessàriament escassos, i en el què els conflictes estan garantits, per la mera i magnífica característica de ser lliures. El conflicte no és pas dolent.

Per això no volem una pau d'absència de conflicte. No volem una pau romana basada en la por o en el control social. Volem una harmonia, i aquesta harmonia sempre és un equilibri viu, en tensió, un equilibri precari.

La idea regulativa vol dir doncs que no s'arriba mai però, en segon lloc, ajuda a regular quanta distància ens queda, si ens anem apropant o ens anem distanciant.

Us deia que la violència juga a amagar-se i també és intel·ligent. I apareixen noves figures de violència, no les usuals detectables des d'un subjecte que fa mal físic a un altre subjecte, i és fàcil aplicar imputabilitat. Un subjecte, amb noms i cognoms fa mal a un altre subjecte amb noms i cognoms, i deixa ferides físiques. Aquesta violència és subjectiva, la fan subjectes detectables, i deixa empremtes i cicatrius físiques.

Però la violència de les darreres dècades és una violència simbòlica i és una violència estructural. És una violència del llenguatge i és una violència de les estructures institucionals, i per tant, amarada i emparada sota "estats de dret" i sota "legalitats".

Cal una reflexió profunda de la democràcia en l'aldea global, la qual cosa ens obliga més i més a continuar invertint en el pensament crític. El pensament crític requereix una acció concertada i col·lectiva per afrontar la realitat amb coneixement, per un bon diagnòstic des de la veritat.

Fundació Carta de la Pau dirigida a l'ONU

Av. Vallvidrera nº 20 - 08017 Barcelona – Tel. (+34) 682 37 64 12 – NIF G-62816889
Catalunya núm.1656 – www.cartadelapu.org – secretaria@cartadelapu.org

bon diagnòstic de la veritat és atrevir-se a no caure en discursos autocomplaents. Estem fent 25 anys: estem encantats de ser joves, es magnífica la nostra història. A mi però no m'agraden aquests discursos, perquè no ens fan créixer. M'agrada explicar-nos la historia, per dir què hem fet bé, què hem de continuar fent i transferint coneixements, què no hem fet i hauríem de fer, i què hem fet regular.

Doncs bé, jo crec que de les coses bones que hem fet, es resistir, perquè els entebancs el patronat els coneix. I es bo també reconèixer la resiliència i la resistència. I quan acompanyem a persones que tenen un diagnòstic social dur, podem animar-los i encoratjar-los també, a suportar la realitat. No a fer discursos en excés benivolents o en excés -insisteixo- de pensament positiu que nega les dificultats.

Si nosaltres hem volgut considerar la pau un transcendental, una condició de possibilitat per la justícia i per la vida bona, com la salut ho es per la vida d'una persona; calia fer un discurs d'anar-hi als fonaments. Per això li hem posat això de Contribuir a edificar la pau al segle XXI.

No tenim secrets. Diem el que ens surt bé i el que ens surt regular amb transparència. No tenim varetes màgiques. Ens costa, perquè costa perquè és complex. Però sí que volem modestament contribuir a l'edifici de la pau; un edifici que treballarà millor, si fem fonaments sòlids, es a dir solidaris, és a dir, si aprofundim en les teories, amb els coneixements. Però també si aprofundim en les relacions, i per tant, amb les eficàcies. Les eficàcies de mesurar l'impacte social tal i com ells ens ho expliquen.

Acabo dient que això d'edificar la pau, és efectivament construir estructures, construir institucions. I es magnífic que una institució faci 25 anys, es magnífic explicar la nostra història. Però el més interessant és deixar explicar com altres ens han vist, i com altres han interpretat les nostres paraules.

Fundació Carta de la Pau dirigida a l'ONU

Av. Vallvidrera nº 20 - 08017 Barcelona – Tel. (+34) 682 37 64 12 – NIF G-62816889
Catalunya núm.1656 – www.cartadelapu.org – secretaria@cartadelapu.org

Espero que la Carta de la Pau dirigida a la ONU, tingui una llarga vida, perquè continua essent motiu per alegrar-se de que valia la pena lluitar, perquè això de la pau no fos ni monopoli ni en absolut un article de luxe. Moltíssimes gràcies.

